

رجال العلامة الحلی (کتاب)

رجال العلامة الحلی بنا به گفته مؤلف «خلاصة الاقوال فی معرفة احوال الرجال» نام دارد که تألیف [علامه حلی](#)، جمال الدین، حسن بن یوسف بن علی بن مطهر حلی (۶۴۸-۷۲۶ هجری) می باشد.

فهرست مندرجات

- ۱ - معرفی اجمالی کتاب
- ۲ - اهمیت موضوع
- ۳ - اصول رجال
- ۴ - تاریخ تألیف
- ۵ - ویژگی‌ها
- ۶ - ارزش و اعتبار
- ۷ - کتاب خلاصة الاقوال
  - ۷.۱ - ترتیب مطالب
  - ۷.۲ - خلاصه و منتخب
  - ۷.۳ - حواشی و تعلیقات
  - ۷.۴ - ترجمه کتاب
- ۸ - نسخه های موجود
- ۹ - وضعیت نشر
- ۱۰ - پانویس
- ۱۱ - منبع

معرفی اجمالی کتاب

این کتاب دارای ۲۶ فصل، ۱۰ فایده (که شناخت آن‌ها ضروری به نظر می رسد) می باشد که هر فصل دارای چند باب است. مؤلف در هر فصل یکی از حروف به ترتیب الفبا؛ بحث کرده و روه را با مشخصات کامل نقل کرده و سپس به **نقه** یا ضعیف بودن **راوی** اشاره می کند. این کتاب نیز مانند سایر کتب علامه، در این فن کتاب جامع و خوبی می باشد.

اهمیت موضوع

یکی از مهمترین علوم اسلامی که به عنوان کلیدی در دستیابی به تمام شاخه‌های علوم اسلامی، روایی اهمیت ویژه‌ای نزد **علمای دین** داشته و دارد **علم رجال** است. عمده علوم اسلامی از **فقه** و **اصول** گرفته تا **تفسیر** و **کلام** و **ادعیه** و... از راه نقل و **روایت معصومین** علیهم‌السلام به ما رسیده، و برای دستیابی به **روایت صحیح** و تشخیص روایت معتبر و انتخاب آنها مهمترین اصل، تشخیص وثاقت و اعتبار سلسله راویان هر حدیث است و این مهم تنها بوسیله علم رجال دست یافتنی است. توجه خاص به علم رجال از زمان **انامه** علیهم‌السلام وجود داشته و بزرگانی از اصحاب انامه در قرنهای دوم و سوم هجری تالیفاتی در این علم داشته‌اند.

اصول رجال

از میان کتابهای فراوانی که در علم رجال تألیف شده ۸ کتاب به عنوان «اصول ثمانیه رجال» معروف شده‌اند که بیشترین اعتبار را بین کتب رجال کسب نموده‌اند و عبارتند از:
۱- **رجال کشی** ۲- **فهرست نجاشی** ۳- **فهرست شیخ طوسی** ۴- **رجال شیخ طوسی** ۵- **رجال برقی** ۶- **رجال ابن داود** ۷- **رجال ابن غضائری** ۸- **رجال علامه حلی** از این کتب، ۵ کتاب اول اصول اولیه رجال و سه کتاب بعد، از اصول ثانویه قلمداد می‌شوند؛ اما بخاطر اهمیتی که داشته‌اند در ردیف اصول اولیه آمده و به «**اصول ثمانیه**» معروف گشته‌اند.

تاریخ تألیف

علامه حلی چنان که در صفحه ۹۵ کتاب خویش در شرح حال [سید مرتضی علم الهدی](#) ذکر کرده کتاب خویش را در سال ۶۹۳ هجری تألیف نموده است. [الرجال، العلامة الحلی، ص ۹۵.](#)

ویژگی‌ها

- ۱- رجال علامه حلی مرجعی بسیار معتبر برای شناختن [روایات شیعه](#) است و وثاقت و ضعف راویان را خیلی واضح و بدون ابهام بیان کرده است.
- ۲- علامه کتاب خویش را به ابواب گوناگون تقسیم نموده و در هر باب یک نام را ذکر کرده و به دنبال آن اشتراکت آن را روشن نموده که مثلاً نام «سیف» مربوط به سه نفر است... و نام سلیمان شش نفر و...
- ۳- علامه در بسیاری موارد نظر دیگر علمای رجال را نیز نقل کرده؛ اما در پایان نظر خودش را در تایید یا رد نظر آنان آورده است.
- ۴- نحوه تلفظ و نوشتن صحیح اسلامی روایاتی که ممکن است اشتباه خوانده شوند را تذکر داده است.
- ۵- در این کتاب به نوعی طبقه روات روشن شده و امامانی که هر راوی از آنها روایت نقل کرده نیز مشخص شده‌اند.

ارزش و اعتبار

از جمله نکاتی که باعث اعتبار و ارزش این کتاب شده عبارت است از اینکه:

- ۱- مؤلف کتاب شخصیتی چون علامه حلی است با بیش از ۱۰۰ تألیف در رشته‌های گوناگون و از حیث علم و [تقوا](#) زبانزد همگان است، آنچنان که قبل از بلوغ به مقام رفیع [اجتهاد](#) نایل گشته بود.
- ۲- علامه بسیاری از مطالب خود را از کتبی نقل کرده که آن کتب به دست ما نرسیده و تنها راه اطلاع از مضمون آنها مراجعه به کتبی نظیر «[خلاصه الاقوال](#)» است.
- ۳- نسبت به مطالب نقل شده از کتبی که نسخه آنها موجود است به عنوان نسخه‌های قدیمی و معتبر است که صحت نسخه‌های دیگر کتب را تایید می‌کند.
- ۴- نسخه‌های مربوط به زمان مؤلف موجود است که از نظر صحت انتساب و مطالب موجود در کتاب هیچ شک و شبهه‌ای باقی نمی‌گذارد.

کتاب خلاصه الاقوال

← ترتیب مطالب

کتاب خلاصه الاقوال به دو قسمت تقسیم شده:

- قسمت اول: شامل کسانی است که به آنها اعتماد می‌شود و روایت آنها مقبول است.
- قسمت دوم: کسانی که در مورد روایت آنها توقف می‌شود و به جهت عدم اعتماد، قول آنها مقبول نیست.
- اسماء روات نیز بر اساس حروف الفباء تنظیم شده و برای هر نام یک باب در نظر گرفته شده و تمام روایاتی که همانا هستند یکجا آمده‌اند تا اشتراک اسلامی هم تمییز داده شود.

← خلاصه و منتخب

بخاطر توجه و عنایت خاصی که به کتاب حاضر شده بسیاری از بزرگان آنرا خلاصه کرده یا بر آن حاشیه زده‌اند یا ترجمه نموده‌اند. از جمله تلخیص کتاب توسط:

- ۱- [شهید ثانی](#)، زین الدین بن علی عاملی، که در سال ۹۶۶ هجری به شهادت رسیده است.
- ۲- منتخبی با نام «[الوجیزة فی الرجال](#)» از محمد رضا بن اسماعیل موسوی شیرازی.

← حواشی و تعلیقات

نزدیک به ۱۰۰ تعلیقه و حاشیه توسط بزرگان بر این کتاب زده شده از جمله:

- ۱- حاشیه توسط شهید ثانی ۲- حاشیه‌های توسط [شیخ عز الدین حسین بن عبد الصمد حارثی](#) متوفای ۹۸۴ هجری ۳- تعلیقاتی از [شیخ سلیمان بن عبدالله ملحوزی](#) متوفای ۱۱۲۱ هجری
- ۴- تعلیقه سید علی بن عبد الحمید نبلی نجفی صاحب کتاب [الانوار المضية](#) ۵- حواشی [قاضی نور الله شوشتری](#) و...

← ترجمه کتاب

«خلاصه الاقوال» در سال ۱۱۲۹ هجری توسط محمد باقر بن محمد حسین تبریزی به فارسی ترجمه شده است.

نسخه‌های موجود

نسخه‌های موجود کتاب که بسیار نفیس هم می‌باشند عبارتند از:

- ۱- نسخه‌ای در [کتابخانه نجف اشرف](#) که تاریخ نگارش آن ۷۶۶ هجری بوده و علامت قراعت و بلاغ مشایخ بر آن هست. این نسخه در سال ۸۴۲ هجری وقف [کتابخانه غرویه](#) شده

است.
۲- نسخه‌ای در مخزن کتابخانه [آیت‌الله صدر](#) که بر مصنف کتب قراعت شده و علامه در پایان قسم اول و قسم دوم کتب دو اجازه بر آن نوشته که تاریخ آنها سال ۷۱۵ هجری است.
۳- نسخه‌ای که از نسخه فرزند [فخر المحققین](#) نوشته شده و اجازه فخر المحققین برای فرزندش در انتهای آن دیده می‌شود.
۴- نسخه‌ای به خط [شاه مرتضی](#)، پدر [فیض کاشانی](#) که در سال ۹۸۵ هجری نوشته شده و [میرزا لطف علی تهرانی](#) متوفای ۱۳۵۰ هجری به آخر آن مستدرکاتی اضافه نموده است.

وضعیت نشر

این کتاب با تعلیقات [سید محمد صادق بحر العلوم](#)، در یک جلد به زبان عربی به کوشش مکتبه الرضی، در [قم](#)، به سال ۱۳۸۱ ق چاپ و منتشر شده است.

پانویس

۱. [↑](#) الرجال، العلامة الحلی، ص ۹۵.

منبع

[سایت اندیشه قم](#)
نرم افزار جامع الاحادیث، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی.

رده‌های این صفحه: [رجال](#) | [کتاب شناسی](#) | [کتاب رجالی شیعه](#)